

Research Article

Dor: [20.1001.1.25385968.1401.17.3.20.4](https://doi.org/10.1001.1.25385968.1401.17.3.20.4)

Investigating Objective Quality of Life in the Historical-Cultural Tourism Target Villages in Marvdasht County

Ayatollah Karami^{1*} & Neda Aliyari²

1. Associate Professor of Agricultural Economics, Faculty of Agriculture, Yasouj University, Yasouj, Iran

2. Ph.D. in Agricultural Development Yasouj University, Department of Rural Development Management, Faculty of Agriculture, Yasouj University, Yasouj, Iran

* Corresponding author: Email: aiatkarami@yahoo.com

Receive Date: 22 May 2020

Accept Date: 10 November 2020

ABSTRACT

Introduction: The ultimate goal of many projects and programs implemented in rural areas is to improve the residents' quality of life. Due to resource limitations, policymakers should provide the most efficient route to distribute scarce resources on the path to people's needs and priorities. This can be achieved applying the results of related research as the input of the decision process.

Research aim: The purpose of this study is investigating objective quality of life in the historical-cultural tourism target villages in Marvdasht County

Methodology: The present study is applied in terms of purpose and is an exploratory one which has been carried out using descriptive-comparative method. The statistical population consisted of all household heads residing in the historical-cultural tourism target villages (over 30 households) in Marvdasht County (2269 household heads). The sample size was determined 170 ones based on Cochran's formula and a simple random sampling method was applied. Additionally, in order to compare, 170 household heads were selected in non-target tourist villages as a control group. The ranking of the indicators was conducted according to the Morris model (D.I. coefficient) and the degree of dispersion of the studied indicators was determined using the coefficient of variation (C.V.).

Studied Areas: The geographical territory of this study is the historical-cultural tourism target villages in Marvdasht County.

Results: The results of D.I. showed that the objective quality of life of tourism target villages with a coefficient of (0.49) is in a relatively suitable condition and non-targeted tourism villages with a coefficient of (0.39) are in an unfavorable condition. Comparison of (C.V.) revealed that tourism has increased the residents' quality of life in such a way that it has the greatest impact on the indicators of physical, local livelihood and environmental sustainability; and environmental dimension.

Conclusion: according to the results, tourism activities have little impact on the residents' assets of tourism target villages. Therefore, expanding local markets, strengthening the cooperation of financial resources, reviving handicraft workshops and increasing the holding of exhibitions and cultural events to take advantage of tourism benefits are recommended.

KEYWORDS: Quality of life, tourism, objective indicators, Marvdasht County

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۷، شماره ۳ (پیاپی ۶۰)، پاییز ۱۴۰۱
شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۵ شاپای الکترونیکی X۵۹۵-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>
صص. ۷۰۹-۷۲۲

Dor: 20.1001.1.25385968.1401.17.3.20.4

مقاله پژوهشی

ارزیابی شاخص‌های عینی کیفیت زندگی در روستاهای هدف گردشگری تاریخی - فرهنگی شهرستان مرودشت

آیت‌اله کرمی^{۱*} و ندا علی‌یاری^۲

۱. دانشیار اقتصاد کشاورزی، گروه مدیریت توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران
۲. دانش آموخته دکتری توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران

* نویسنده مسئول: Email: aiatkarami@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۰۲ خرداد ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۲۰ آبان ۱۳۹۹

چکیده

مقدمه: هدف نهایی بسیاری از پروژه‌ها و برنامه‌های صورت پذیرفته در مناطق روستایی، بهبود کیفیت زندگی ساکنان است. با توجه به محدودیت منابع، سیاست‌گذاران باید کارآترین راه را برای توزیع منابع کمیاب در مسیر نیازها و اولویت‌های مردم قرار دهند. این امر می‌تواند با استفاده از نتایج حاصل از تحقیقات مرتبط به عنوان ورودی فرایند تصمیم‌گیری حاصل گردد.

هدف: هدف پژوهش ارزیابی شاخص‌های عینی کیفیت زندگی در روستاهای هدف گردشگری تاریخی - فرهنگی شهرستان مرودشت است.

روش‌شناسی تحقیق: تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع اکتشافی است و با روش توصیفی - تطبیقی انجام شده است. جامعه آماری را تمامی سرپرستان خانوار ساکن در روستاهای هدف گردشگری تاریخی - فرهنگی (بالای ۳۰ خانوار) شهرستان مرودشت تشکیل دادند (۲۲۶۹ سرپرست خانوار). حجم نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و بر اساس فرمول کوکران تعداد ۱۷۰ نفر تعیین شد. از سویی برای مقایسه ۱۷۰ نفر از سرپرستان خانوار روستاهای غیرهدف گردشگری به‌عنوان گروه شاهد انتخاب شدند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی این پژوهش، روستاهای هدف گردشگری تاریخی - فرهنگی شهرستان مرودشت می‌باشد.

یافته‌ها: نتایج حاصل از D.I نشان داد کیفیت زندگی عینی روستاهای هدف گردشگری با ضریب (۰/۴۹) در وضعیت نسبتاً مناسب و روستاهای غیرهدف گردشگری با ضریب (۰/۳۹) در وضعیت نامناسب قرار دارند. مقایسه‌ی (C.V.) نشان داد گردشگری موجب افزایش کیفیت زندگی ساکنان شده است به گونه‌ای که بیشترین اثر را در شاخص‌های کالبدی، معیشت محلی و پایداری محیط و بعد زیست محیطی داشته است.

نتایج: مطابق با نتایج، فعالیت‌های گردشگری تأثیر اندکی بر دارایی‌های ساکنان روستاهای هدف گردشگری داشته است. لذا گسترش بازارچه‌های محلی، تقویت همکاری منابع مالی، احیای کارگاه‌های صنایع دستی و افزایش برگزاری نمایشگاه‌ها و رویدادهای فرهنگی جهت بهره‌گیری از مزیت‌های گردشگری پیشنهاد می‌شود.

کلیدواژه‌ها: کیفیت زندگی، گردشگری، شاخص‌های عینی، شهرستان مرودشت

مقدمه

کیفیت زندگی در هر مکان دارای نماگرهای قابل اندازه‌گیری بسیار متنوعی می‌باشد (خراسانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۹۱). شناسایی مؤلفه‌های کیفیت زندگی توجه محققان بسیاری را به خود جلب نموده است. یکی از دلایل مهم این امر در عبارت تخصیص مؤثر منابع کمیاب نهفته است. با توجه به محدودیت منابع، سیاست‌گذاران باید کارآترین راه را برای توزیع منابع کمیاب در مسیر نیازها و اولویت‌های مردم قرار دهند. این امر می‌تواند با استفاده از نتایج حاصل از تحقیقات مرتبط به‌دست آید که به عنوان ورودی فرایند تصمیم‌گیری است. به عبارت دیگر، چنین مطالعاتی برای سیاست‌گذاران، از اهمیت حیاتی برخوردار می‌باشند (Ulengin et al., 2001: 361-362). جوامع روستایی از آسیب‌پذیرترین و فقیرترین گروه‌های موجود به ویژه در کشورهای در حال توسعه می‌باشند (بامری و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۰). در کشور ایران، اقتصاد متکی به نفت، مهاجرت روستاییان و از بین رفتن زمین‌های زراعی موجب رکود بخش کشاورزی و نابودی نواحی روستایی شده است (صفری الموتی و شمس، ۱۳۹۸: ۲۶). با توجه به ظرفیت‌های موجود در مناطق روستایی (صالح‌پور و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۱۱)، اکثر محققان از گردشگری به عنوان رویکردی جهت توسعه روستایی و کاهش فقر در این نواحی یاد می‌نمایند (بامری و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۰). گردشگری روستایی نوعی از گردشگری است که در آن منابع تاریخی، فرهنگی و طبیعی نواحی روستایی به عنوان یک کالای فرهنگی گردشگری عرضه می‌گردد (میردامادی و برزویی، ۱۳۹۳: ۸). این نوع از گردشگری در نیمه‌ی دوم قرن ۱۸م به عنوان نوعی فعالیت اجتماعی و تفریحی در اروپا پدیدار شد (صالح‌پور و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۱۱). تا اواسط قرن ۲۰، گردشگری روستایی نقشی منفعل و سنتی داشت و از مقیاس کوچکی برخوردار بود. در آن زمان عمده فعالیت نواحی روستایی کشاورزی بود. به تدریج مناطق روستایی با تغییرات اقتصاد سنتی همراه شدند که این تغییرات در نهایت به تسریع توسعه گردشگری روستایی انجامید (صفری الموتی و شمس، ۱۳۹۸: ۲۷). ورود گردشگران به مناطق روستایی موجب ایجاد تأثیرات مختلفی در سطح کیفیت زندگی ساکنان شده است که این پیامدها بسته به شرایط و بافت جامعه می‌تواند مطلوب یا نامطلوب باشد (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۵). بسیاری از پژوهش‌هایی که در حیطه‌ی گردشگری روستایی انجام شده بر اثرات گردشگری در کاهش یا افزایش سطح کیفیت زندگی تأکید نموده‌اند (موحدی و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۷). مدل‌های فراوانی به منظور تعیین این اثرات و نحوه‌ی برداشت ساکنان از پیامدهای گردشگری ارائه شده است. بر این مبنای، مدل چرخه‌ی حیات ناحیه گردشگری باتلر (۱۹۸۰)، مدل شاخص رنجش داکسی (۱۹۷۵) و نظریه تبادل اجتماعی برای تشریح روابط گردشگر- میزبان پرکاربردترین نظریه‌ها و مدل‌ها بوده‌اند (قنبری و آدمی، ۱۳۹۷: ۱۷۲). طی دهه‌های اخیر، هدف نهایی بسیاری از پروژه‌ها و برنامه‌هایی که در مناطق روستایی صورت پذیرفته، بهبود کیفیت زندگی ساکنان است (D'Agostini & Fantini, 2008: 487). بدین لحاظ در ابتدا باید از وضعیت موجود کیفیت زندگی، شناخت دقیق و همه‌جانبه‌ای به عمل آید که این امر مستلزم نگرشی نظام‌مند است (شاهرخی ساردو و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۱). با این حال، پژوهش مستند در رابطه با کیفیت زندگی در منطقه‌ی آسیا، همچنان کمیاب و نادر می‌باشد (Lee, 2008: 1205).

برخی از محققان کیفیت زندگی را از جنبه‌ی رضایت از زندگی تعریف نموده، در حالی که به اعتقاد برخی دیگر، رضایت از زندگی جزئی از کیفیت زندگی است (Carneiro & Eusebio, 2015: 26). این امر نشان‌دهنده‌ی عدم وجود اجماع واحد در این خصوص می‌باشد. به‌گونه‌ای که غالباً کلماتی مانند شادکامی، با تعریف کیفیت زندگی جایگزین می‌گردد (Carneiro et al, 2017: 3). واژه کیفیت در لاتین (Qual) به معنای چه و چیزی و (quality) به مفهوم چگونگی آمده و از نظر واژه (QoI) به معنای چگونگی زندگی می‌باشد و تفاوت‌هایی را در بر می‌گیرد که برای هر فرد منحصر به فرد بوده و با دیگران متفاوت است (دانایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۲). توجه به واژه کیفیت زندگی در ۳۸۵ سال قبل از میلاد مسیح از زمان ارسطو آغاز شد (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳).

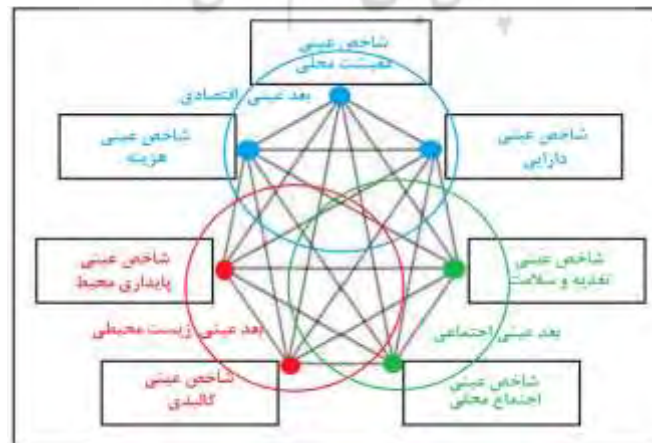
محققان رشته‌های مختلف از دهه‌ی ۱۹۳۰، کیفیت زندگی را مورد مطالعه قرار داده‌اند (Ulengin et al., 2001; Lee, 2008). از لحاظ تاریخی، تلاش‌های اولیه جهت اندازه‌گیری کیفیت زندگی در اواخر دهه ۱۹۶۰ با آغاز جنبش شاخص‌های اجتماعی (دانایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۳۹۶) در ایالات متحده رسمیت یافت (Abdul Mohit, 2013: 455). در آن زمان کیفیت زندگی به انگاره‌های مادی و پیامد رشد اقتصادی محدود شده بود (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳؛ علی‌یاری و همکاران، ۱۳۹۸؛ دانایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۲). در این دهه مطالعات تأثیر گردشگری با تأکید فراوان بر رشد اقتصادی (GNP ضریب تکاثر، نرخ اشتغال) صورت می‌پذیرفت (علی‌یاری و همکاران، ۱۳۹۸؛ قنبری و آدمی، ۱۳۹۷: ۱۷۲). علاقه شدید به شاخص‌های اجتماعی ارضی از اوایل دهه ۱۹۷۰ بوجود آمد. درست زمانی که دفتر آمار مرکزی (۱۹۷۰) شروع به ارزیابی تفاوت‌های منطقه‌ای در شرایط اجتماعی

و آشکار نمودن مشکلات اجتماعی و تفاوت‌های فضایی نمود (Abdul Mohit, 2013: 455). در دهه‌ی ۷۰ با مقبولیت یافتن مطالعه شاخص‌های اجتماعی به عنوان حوزه‌ای از علوم اجتماعی دانشگاهی، تلاش‌هایی برای گزارشات اجتماعی منظم و تولید داده‌های ویژه پایش اجتماعی صورت پذیرفت (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳؛ دانایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۲). این دهه شاهد اثرات سرمایه‌گذاری گردشگری در مسائل اجتماعی و فرهنگی بود. در دهه‌ی ۱۹۸۰ اثرات اکولوژی گردشگری تنها دغدغه‌ی محققان عنوان شد (علی‌یاری و همکاران، ۱۳۹۸؛ قنبری و آدمی، ۱۳۹۷: ۱۷۲). دهه ۹۰ نیز سرآغاز بحث در رابطه با کیفیت زندگی اجتماعی (با تأکید بر سازه‌هایی چون همبستگی اجتماعی، عدالت اجتماعی، طرد اجتماعی و سرمایه اجتماعی) بود (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳؛ دانایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۲). در اوایل این دهه رابطه بین توسعه‌ی گردشگری و کیفیت زندگی جوامع میزبان توجه بیشتری به خود جلب نمود (Meng et al., 2010) و نوع گردشگری نیز مد نظر قرار گرفت (علی‌یاری و همکاران، ۱۳۹۸). در سال ۱۹۹۴، ایوانز بین کیفیت زندگی عینی و کیفیت زندگی ذهنی تمایز قائل شد. بدین صورت که کیفیت زندگی عینی توسط "استاندارد فردی زندگی، به‌واسطه‌ی شرایط قابل تأیید و مشخص یک واحد فرهنگی" نشان داده می‌شود و کیفیت زندگی ذهنی درجه‌ای از رضایت است که در زندگی فردی درک می‌شود (Ana-Maria, 2015).

بررسی تعاریف مربوط نشان داد محققان در اشاره به ابعاد ذهنی یا رفاه، از ساختارهای روانشناختی خاصی نظیر رضایت از زندگی و غیره و جهت اشاره به ابعاد عینی، از کلماتی مانند کیفیت زندگی یا رفاه (مانند رفاه اقتصادی، رفاه اجتماعی، رفاه محیطی، رفاه سلامت) استفاده می‌کنند (Uysal et al., 2015: 245). به طور کلی پژوهش‌های حیطة کیفیت زندگی به دو رویکرد کاملاً مجزای دیدگاه امریکایی و دیدگاه اسکانندیناویایی تقسیم می‌گردد. توجه دیدگاه امریکایی به تجارب ذهنی افراد از زندگی بوده است. روانشناس اجتماعی، توماس از اثرگذاران این رویکرد می‌باشد. اما دیدگاه اسکانندیناویایی بر شرایط عینی زندگی تأکید نموده و کیفیت زندگی افراد را در گرو نیازهای اولیه زندگی می‌داند. این دیدگاه توسط Jan Drenowski و Richard Titmus ابداع شده و در کشورهای اروپایی و به‌ویژه اسکانندیناویایی طرفدار دارد. رویکرد دیگری نیز وجود دارد که بر دو بعد عینی و ذهنی کیفیت زندگی تأکید دارد (نقدی و بابایی، ۱۳۹۴: ۶؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۷). بنابراین کل تعاریف کیفیت زندگی قابل دسته‌بندی درسه دسته تعاریف عین‌گرایانه، تعاریف ذهن‌گرایانه و تعاریف تلفیقی می‌باشد (رجائی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۴). اما در اندازه‌گیری‌ها اغلب شاخص‌های عینی یا ذهنی به صورت مجزا فرض می‌شوند. شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی استنباط یا رضایت‌مندی افراد از زندگی‌شان را منعکس می‌نماید. در حالی که شاخص‌های عینی بر شرایط خارجی یا ملموس زندگی انسان دلالت دارد (احدنژاد و نجفی، ۱۳۹۵: ۲۴-۲۵) و بیشتر مبتنی بر گزارش‌های آماری و داده‌های کلان اجتماعی هستند که از طریق گزارش‌های رسمی و یا آمارگیری‌ها حاصل می‌گردند (رجائی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۴؛ احدنژاد و نجفی، ۱۳۹۵: ۲۴). ابعاد عینی به شرایط زندگی قابل مشاهده یا عملکرد فیزیکی اشاره می‌کند که می‌تواند توسط توابع فیزیکی عملی گردد (Moons et al., 2006: 895). بدین صورت که در بررسی‌ها افراد شرایط زندگی خود را بد یا خوب اعلام می‌کنند (D'Agostini & Fantini, 2008: 487). بعد عینی معمولاً بر اساس سطح توسعه اجتماعی و اقتصادی جوامع و محیط تعیین می‌شود (Tian et al., 2017; Haq & Zia, 2013). منشا اصلی بررسی کیفیت زندگی جهت تحلیل منطقه‌ای استفاده از اندازه‌گیری عینی جنبش شاخص‌های اجتماعی است (Abdul Mohit, 2013; Aref, 2011). تحقیقاتی که بر ابعاد عینی توجه دارند، می‌توانند برای ارزیابی سطح زندگی و نشان دادن دستاورد یا شکست در حوزه‌های خاص کیفیت زندگی جهت یک مکان مورد استفاده قرار گیرد (liao, 2009: 99). نمونه‌هایی از شاخص‌های کیفیت زندگی عینی شامل درآمد، سلامت جسمانی، سطح زندگی و جرم و جنایت می‌باشد (Woo et al., 2016: 3). در واقع شاخص‌های عینی به‌طور مستقل از آگاهی ذهنی وجود دارند، خلاف این امر برای شاخص‌های ذهنی صدق می‌کند، بدین صورت که شاخص‌های ذهنی مستقل از آگاهی ذهنی وجود ندارند (Kroll & Delhey, 2013: 15). شاخص‌های عینی به این دلیل مستحکم هستند که معمولاً بدون تعریف ادراکات فردی می‌توانند تعریف و محاسبه شوند. در بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه‌ی گردشگری، از شاخص‌های ذهنی بهره گرفته شده است. با این حال، مطالعات متعددی نیز از شاخص‌های عینی استفاده نموده‌اند (Woo et al., 2016: 3). لیکن تحقیقات اندکی به طور مستقیم معیارهای عینی کیفیت زندگی ساکنان را مورد بررسی قرار داده‌اند (Meng et al., 2010). در این راستا (Crotts & Holland (1993) به مطالعه در مورد شاخص‌های عینی مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی در ایالت فلوریدا پرداختند. یافته‌ها نشان داد که توسعه گردشگری یک وسیله حیاتی برای بهبود کیفیت زندگی عینی در جوامع روستایی است. (Urtasan & Gutierrez (2006) در بررسی اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی میزبان، با استفاده از شاخص‌های عینی رفاه اجتماعی را اندازه‌گیری نمودند. نتایج حاکی از وجود مرزهای ظرفیت حمل و نقل یا حداکثر

آستانه‌ای است که در مقاصد گردشگری می‌توانند بدون آسیب رساندن به سیستم‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و یا محیطی جوامع متعلق به آن‌ها حفظ شود. منگ و همکاران (۲۰۱۰)، با بهره‌گیری از ۱۷ شاخص عینی کیفیت زندگی به بررسی سطح کیفیت زندگی منطقه‌ای در سه سطح مختلف توسعه گردشگری استان‌های چین پرداختند. نتایج نشان داد که ساکنین استان‌هایی که دارای سطح بالاتری از توسعه گردشگری می‌باشند، نسبت به ساکنانی که در مناطق با سطح متوسط یا پایین از توسعه گردشگری قرار دارند، دارای سطح کیفیت زندگی بالاتری می‌باشند. نتایج پژوهش حسینی و باقریان (۱۳۹۳) نشان داد که مؤلفه‌های سازنده بعد عینی کیفیت زندگی ۵۳/۲ درصد کل واریانس کیفیت زندگی عینی را تبیین می‌نمایند که شامل ۶ عامل همبستگی و تعاملات اجتماعی، شرایط اقتصادی، دسترسی به امکانات و خدمات، وضعیت کالبدی و امنیت می‌باشند. شاهرخی ساردو و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با بهره‌گیری از تاکسونومی عددی به ارزیابی کیفیت زندگی مناطق روستایی دهستان اسفندقه شهرستان جیرفت پرداختند. بر اساس نتایج نواحی روستایی مورد مطالعه از نظر شاخص‌های اوقات فراغت، دارایی، آموزش، کیفیت منابع جمعی و رضایت از ویژگی‌های گردشگری طبیعی در وضعیت نامناسبی قرار دارند. همچنین نتایج حاصل از روش تاکسونومی عددی بیانگر آن است که روستاهای دولت‌آباد، فرودوس و حسین‌آباد در رتبه‌های اول تا سوم از نظر کیفیت زندگی قرار گرفته و دارای بیشترین سطح کیفیت زندگی می‌باشند و روستاهای گلوبیه، دره بمی و ده‌نظام در رتبه‌های آخر قرار گرفته‌اند. نتایج کلی پژوهش بیانگر وضعیت نامطلوب کیفیت زندگی در روستاهای مورد مطالعه بود که این امر حاکی از عدم توازن در پراکنش فضایی کیفیت زندگی در منطقه‌ی مورد مطالعه می‌باشد. سلیمانی و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی نقش توسعه گردشگری روستایی بر ارتقای شاخص‌های رفاه اجتماعی در روستاهای گردشگری استان آذربایجان شرقی پرداختند. بر اساس نتایج بین روستاهای گردشگری و غیرگردشگری از نظر اشتغال، درآمد، کیفیت زندگی، مشارکت اجتماعی، توسعه ارتباطات، کیفیت مسکن، توانمندی اجتماعی، امید به آینده و مهارت‌های فنی و حرفه‌ای اختلاف معناداری در سطح یک درصد خطا وجود دارد و همچنین نتایج حاکی از آن است که رابطه بین متغیرهای درآمد، مشارکت اجتماعی، اشتغال، کیفیت زندگی، توسعه ارتباطات، کیفیت مسکن، امید به آینده، توانمندی اجتماعی و مهارت‌های فنی و حرفه‌ای با متغیر گردشگری در سطح یک درصد خطا مثبت شده است. مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد که گردشگری در بعد عینی کیفیت زندگی اثرات فراوانی داشته است. کیفیت زندگی عینی دارای ابعاد و مؤلفه‌های فراوانی است. بررسی ادبیات پیرامون موضوع حاکی از آن بود که به منظور تحقق کیفیت زندگی روستایی می‌توان هفت شاخص اصلی (شامل شاخص‌های اقتصادی، تغذیه و سلامت، کالبدی، پایداری محیط، اجتماع محلی، معیشت محلی، هزینه و دارایی) را استنباط نمود. ارتقاء سطح کیفیت زندگی روستاییان جز با برنامه‌ریزی و پژوهش نظام‌مند محقق نمی‌گردد. این چارچوب بر اساس پژوهش‌های پیشین، مشاهدات میدانی و نظر متخصصان و کارشناسان این حیطه به گونه‌ای سازگار با مکان مورد نظر ارائه شده است. بررسی شاخص‌های عینی مؤثر بر کیفیت زندگی گامی اساسی در اتخاذ تدابیر مناسب جهت بهبود وضعیت و برطرف نمودن مشکلات ساکنان روستایی است. شهرستان مرودشت، بخش بزرگی از محصولات دامی و کشاورزی استان فارس را تأمین می‌نماید. با کاهش تولید محصولات کشاورزی این منطقه، میزان مهاجرت روستاییان افزایش یافته است که مشکلات فراوانی را به دنبال دارد (شکور و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۲). بنابراین، این مطالعه به ارزیابی شاخص‌های عینی کیفیت زندگی در روستاهای هدف گردشگری تاریخی- فرهنگی شهرستان مرودشت پرداخته است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش (شاخص‌های عینی کیفیت زندگی)

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع اکتشافی است و با روش توصیفی- تطبیقی انجام شده است. در گام نخست و پس از تدوین مبانی نظری، مجموعه‌ای از شاخص‌های مرتبط با بعد عینی کیفیت زندگی که دارای کاربرد بیشتری بود، انتخاب و روایی آن با بهره‌گیری از نظرات اساتید دانشگاهی تأیید شد. سپس به منظور تعیین اهمیت، شاخص‌های شناسایی شده در قالب پرسشنامه گردآوری و در اختیار ۳۰ نفر از خبرگان و کارشناسان محلی قرار گرفت و از کارشناسان درخواست شد تا به ترتیب به کم‌ترین و بیشترین اهمیت هر زیرشاخص از صفر تا ۱۰۰ نمره دهند. در گام بعدی داده‌های گردآوری شده در محیط نرم‌افزار Exel مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و پس از محاسبه میانگین عددی هر زیرشاخص مقدار آن بر جمع تمامی میانگین‌های هر گروه تقسیم شد و بدین ترتیب وزن هر زیرشاخص بدست آمد (فاریابی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۷). به منظور سنجش کیفیت زندگی عینی افراد مورد مطالعه از مدل موریس استفاده شد. مدل موریس روشی است که توسط برنامه عمران سازمان ملل UNDP، برای درجه بندی نواحی از لحاظ توسعه‌یافتگی به کار رفته است. این الگو جدیدترین الگوی رسمی استفاده شده در سطح جهانی و دارای قابلیت گسترش و جایگزینی در فضاهای مورد برنامه‌ریزی با مقیاس‌های مختلف و متنوع قابل اجرا می‌باشد. این روش از کاربردی‌ترین روش‌های برنامه‌ریزی ناحیه‌ای است (نعمتی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۸). جامعه آماری را تمامی سرپرستان خانوار ساکن در روستاهای هدف گردشگری تاریخی- فرهنگی (بالای ۳۰ خانوار) شهرستان مرودشت تشکیل دادند که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، شامل ۲۲۶۹ سرپرست خانوار در روستاهای (فاروق، دشتک و کندازی) می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). حجم نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و بر اساس فرمول کوکران تعداد ۱۷۰ نفر تعیین شد. از سویی برای مقایسه ۱۷۰ نفر از سرپرستان خانوار روستاهای غیرهدف گردشگری متناظر و متناسب با نمونه مورد بررسی (که در شرایط مشابه با روستاهای هدف بودند) به‌عنوان گروه شاهد انتخاب شدند. ضریب آلفای کرونباخ تمامی شاخص‌ها بیش از ۰/۷ محاسبه گردید که بیانگر مناسب بودن پایایی تمامی شاخص‌های مورد مطالعه است. به منظور سنجش شاخص‌های عینی کیفیت زندگی ابتدا ماتریس شاخص‌ها تشکیل شد. که در آن سطرها بیانگر افراد پاسخ‌گو و ستون‌ها بیانگر شاخص می‌باشد. با توجه به عدم وزن‌دهی مدل موریس به شاخص‌ها، در این پژوهش به منظور رفع این اشکال، وزن‌دهی به شاخص‌ها (W_i) با استفاده از ضرب اوزان حاصل از روش تعیین اعتبار وزنی در اعداد هر ستون و تشکیل ماتریس جدید صورت پذیرفت (علی‌یاری و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۱).

$$\rightarrow V_{ij} = \begin{bmatrix} W_1 r_{11} & \dots & W_n r_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ W_1 r_{m1} & \dots & W_n r_{mn} \end{bmatrix} \quad \sum_{i=1}^n W_i = 1 \quad (1)$$

مرحله سوم: به کمک ماتریس به‌دست آمده، میزان حداقل و حداکثر هر شاخص محاسبه شد.

مرحله چهارم: بدست آوردن شاخص محرومیت، با استفاده از رابطه‌ی:

$$I_{ij} = \frac{IN_{ij} - (Min)IN_{ij}}{(Max)IN_{ij} - (Min)IN_{ij}} \quad (2)$$

در این فرمول:

IN_{ij} = شاخص ناموزون برای متغیر i ام در واحد j ام؛

IN_{ij} = شاخص i ام در واحد j ام؛

$IN_{ij} \min$ = حداقل مقدار وزن گرفته شاخص i ام

$IN_{ij} \max$ = حداکثر مقدار وزن گرفته شاخص i ام (علی‌یاری و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۲).

مرحله پنجم: سپس به منظور محاسبه ضریب نهایی توسعه از رابطه‌ی زیر استفاده شد:

$$D.I. = \frac{\sum_{i=1}^n I_{ij}}{n} \quad (3)$$

در این مرحله رتبه‌بندی شاخص‌ها با توجه به ضرایب حاصل صورت پذیرفت. به گونه‌ای که هر چقدر شاخص DI بیشتر باشد، منطقه توسعه‌ی بیشتری یافته و دارای امکانات بیشتری است (دربان‌آستانه و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۱۱). به منظور تعیین میزان پراکندگی شاخص‌های مورد مطالعه از ضریب تغییرات ($C.V.$) استفاده شد. در این فرمول $C.V.$ مقدار ضریب تغییرات یک شاخص

می‌باشد. n تعداد مناطق، x_i مقادیر شاخص در یک گروه و x میانگین همان شاخص می‌باشد. افزایش مقدار C.V. بیانگر افزایش نابرابری شاخص است (علی‌یاری و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۳-۳۲).

$$C.V. = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_j - x)^2}{n}} \div \frac{\sum_{i=1}^n x_j}{n} \quad (۴)$$

جدول ۱. ابعاد و شاخص‌های مورد مطالعه

شاخص	ابعاد	شاخص
مشارکت در (اجتماعات روستایی، انتخابات، حل مشکلات روستا، فعالیت در نهادهای (غیررسمی، رسمی)	مشارکتی	
استفاده از (گویش محلی، پوشش محلی، موسیقی محلی، غذای محلی)، معکوس ترک رابطه در بین اعضا خانواده	پابندی به سنت‌ها	
نرخ فعالیت‌های (گردشگری با خانواده، وقت‌گذرانی، اردوهای روستایی، ورزشی، هنری)	فراغتی	
نرخ تعامل با (دوستان و آشنایان، مردم روستا، نهادهای غیررسمی)	تامل	
همدلی با اهالی روستا، احساس مسئولیت، معکوس تعداد افراد مطلقه، حل اختلاف بصورت کدخدامنشانه	انسجام ساکنان	اجتماع محلی
معکوس تعداد (آتش‌سوزی در خانه، مزارع یا محله، افراد دارای سابقه کیفری، خودکشی در خانه یا محله)	امنیتی	
معکوس نرخ مهاجرت (فصلی برای کار، خارج از کشور، داخل کشور، مهاجرت موقت برای تحصیل)	مهاجرت	
درصد (با سواد، ثبت نام در کلاس‌های فوق‌برنامه، افراد دارای سواد نهضت خواندن و نوشتن)	تحصیلات	
بازی‌های محلی، کتابخانه، نمایش آثار هنری و تاریخی	ساختار سنتی	
معکوس تعداد (تصادفات مالی، تصادفات جانی)	امنیت جاده	
سرانه میزان مصرف (گوشت قرمز، گوشت سفید، تخم پرندگان، انواع مغزها)	پروتئین	
برنج، نان، ماکارونی، گندم و جو	غلات	
قند و شکر، چای	نوشیدنی	
سرانه میزان مصرف (سبزیجات، میوه، صیفی‌جات) در طول هفته، حیوانات	سبزیجات	
ماست، کشک، پنیر، بستنی، سرانه مصرف شیر به لیتر	لبنیات	تغذیه و سلامت
مصرف انواع نوشیدنی، سرانه میزان مصرف (رب و مربا و ترشی، سوپ و سالاد)	چاشنی‌ها	
سرانه میزان مصرف (کره، روغن زیتون، روغن نباتی) در طول ماه	چربی‌ها	
معکوس سرانه مصرف (سیگار، توتون و تنباکو) در طول ماه	دخانیت	
سرانه میزان مصرف (فست‌فود، کنسرو)	غذاهای مدرن	
سرانه میزان مصرف (ویتامین‌ها، تنقلات، مواد معدنی) در طول ماه	املاح	
تعداد روزهای بهره‌مندی از آب لوله‌کشی، برق، گاز، اینترنت، تلفن، معکوس متوسط فاصله تا مدرسه ابتدایی	تأسیسات زیربنایی	
جنس (سقف، کف)، نمای بیرون ساختمان، قدمت واحد مسکونی، تعداد اتاق، نورگیری، نوع اسکلت ساختمان	مسکن	
جاده (اصلی، داخلی)، معکوس فاصله تا پمپ بنزین، دسترسی به (محل پارک خودرو)، امکان متبرکه، مسجد	حمل و نقل	
دسترسی به (پزشک، پرستار و بهورز، داروخانه، بیمارستان، دندانپزشکی)	زیرساخت بهداشتی	
دسترسی به (سوپرمارکت‌ها، نانوا، قصابی، بانک)	زیرساخت خدماتی	
وسایل حمل و نقل بین‌راهی، معکوس متوسط فاصله تا (پاسگاه، و آتش‌نشانی)	فرهنگی-امنیتی	کالبدی
دسترسی به (پارک، زمین ورزشی، سالن ورزشی)	ورزشی	
دسترسی به (اقامتگاه بوم‌گردی، خودپرداز، تورهای گردشگری، خدمات پذیرایی)	گردشگری	
معکوس متوسط فاصله تا (مدرسه راهنمایی، دبیرستان)	آموزشی	
دسترسی به (کارگاه فرآوری محصول)، تقاضای منطقه برای تولید محصولات، تبلیغات مناسب برای بازاریابی	بازاریابی و فروش	
منابع آب زیرزمینی، منابع آب رودخانه و چشمه‌ها، میزان استفاده از کود سبز، کنترل طبیعی آفات	حفظ محیط	پایداری
مناظر طبیعی روستا، بناهای تاریخی و فرهنگی، معکوس (ساخت و ساز بی‌رویه)	منظر روستا	محیط
معکوس (خشکسالی، استفاده بی‌رویه از منابع آبی، تعارضات بین انسان و حیوانات، دست‌اندازی به میراث)	مخاطرات محیطی	
معکوس (وقوع ازدحام در روستا، وجود پساب و فاضلاب)، جمع‌آوری و دفع زباله تولیدی، تنوع رقم	تخریب محیط	
معکوس (حمله آفات و آسیب محصولات)، سیستم احداث باغ‌ها	تعمیراتی	
میزان درآمد کسب شده از (صیفی‌کاری، سبزی‌کاری، زراعت، مشاغل غیرکشاورزی) توسط اعضا خانوار در سال	درآمد زراعی	معیشت
میزان درآمد کسب شده از (دامداری، گردشگری، باغداری، صنایع دستی) توسط کلیه اعضای خانوار در سال	درآمد غیرزراعی	محلی
معکوس افراد تحت پوشش (کمیته امداد، بهزیستی)	فقر ساکنان	

اشتغال	تعداد افراد شاغل در (تولید محصولات زراعی، محصولات باغی، محصولات دامی، مشاغل غیرکشاورزی) در خانوار
بدهی	معکوس بدهی (خانوار به بانک، خرید کالاها اقساطی) در طول سال
هزینه فراغتی	هزینه پیک‌نیک و فعالیت‌های گردشگری، فعالیت‌های ورزشی، فعالیت‌های وقت‌گذرانی، فعالیت‌های هنری
هزینه مسکن	هزینه نوسازی و تعمیر مسکن، سرانه هزینه پرداختی (اینترنت، قبوض آب و برق و گاز، تلفن ثابت و همراه)
هزینه ارتباطی	هزینه (انواع سوخت و روان‌ساز، خدمات حمل و نقل، نگهداری و تعمیر وسایل نقلیه کشاورزی)
هزینه کشت و کار	هزینه (آماده‌سازی زمین، نهاده‌های کشاورزی، نیروی کار)
هزینه تحصیلات	هزینه (ثبت نام در دانشگاه، ثبت نام در مدارس)
بهداشتی - درمانی	هزینه (دندانپزشکی، خدمات پزشکی، تجهیزات پزشکی، دارو)
هزینه بیمه	هزینه (بیمه درمانی و شغلی، بیمه مربوط به حمل و نقل، بیمه کشاورزی و دام)
هزینه شخصی	هزینه (خدمات شخصی، زیورآلات، پوشاک و کفش)
کشاورزی و دامداری	مجموع اراضی (باغی، زراعی) خانوار بر حسب هکتار، تعداد دام خانوار بر حسب فرمول دامی، پرورش ماکیان، تعداد کندو زنبور عسل، اراضی تجاری
تجهیزات ارتباطی	تلویزیون، رایانه شخصی، تلفن همراه، ماهواره، رادیو
ادوات کشاورزی	سرانه (تراکتور، کمباین، تیلر، موتورآب) به ازای هر بهره‌بردار
وسایل نقلیه	تعداد موتورسیکلت، تعداد اتومبیل سواری، تعداد وسیله نقلیه غیرموتوری (دوچرخه، اسب و غیره)
وسایل ضروری	فرش، اجاق هیزیمی، یخچال و فریزر، اجاق گاز
وسایل آسایش	ماشین لباسشویی، جاروبرقی، آبگرمکن، چرخ خیاطی
گرمایش و سرمایه‌ش	بخاری نفتی، بخاری گازی دودکش‌دار، کولرآبی

منابع: شاه‌حسینی و توکلی، ۱۳۹۲؛ قدیری‌معصوم و همکاران، ۱۳۹۳؛ بندرآباد و احمدی‌نژاد، ۱۳۹۳؛ میرلطیفی و ملانوروزی، ۱۳۹۳؛ حسینی و باقریان، ۱۳۹۳؛ فراهانی و همکاران، ۱۳۹۸؛ طبیب‌نیا و همکاران، ۱۳۹۵؛ علی‌بیگی و قاسمی، ۱۳۹۴؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ کرکه‌آبادی، ۱۳۹۵؛ وداع‌خیری و رضائی، ۱۳۹۵؛ جلالی و همکاران، ۱۳۹۵؛ اجزاء شکوهی و همکاران، ۱۳۹۳؛ سجاسی قیداری، ۱۳۹۵؛ علی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ عنابستانی و محمودی، ۱۳۹۵؛ خواجه‌شاهکوهی و مینایی، ۱۳۹۳؛ شیخ‌زاده، ۱۳۹۴؛ شاهرخی‌ساردو و همکاران، ۱۳۹۴؛ قدمی و همکاران، ۱۳۸۹؛ پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰؛ اکبریان رونیزی و شیخ‌بیگللو، ۱۳۹۴؛ Huttasin, 2008; Abdul Mohit, 2013; Lee, 2008; Sewo Sampaio et al, 2013

قلمرو جغرافیایی پژوهش

قلمرو این پژوهش شهرستان مرودشت است که در استان فارس واقع شده و با مساحت ۳۶۵۵۶ کیلومترمربع در طول شرقی حداقل ۱ دقیقه و ۵۲ درجه و حداکثر ۱۴ دقیقه و ۵۳ درجه و عرض شمالی حداقل ۴۱ دقیقه و ۲۹ درجه و حداکثر ۳۷ دقیقه و ۳۰ درجه قرار گرفته است و دارای ۵ شهر، ۵ بخش و ۱۵ دهستان و ۵۷۱ آبادی می‌باشد که حدوداً نیمی از آبادی‌های آن (تعداد ۲۷۱ آبادی) خالی از سکنه هستند. جمعیت این شهرستان ۳۲۳۴۳۴ نفر است که ۵۱/۵ درصد ساکن شهر (تعداد ۱۶۶۷۱۵ نفر)، ۴۸/۴ درصد ساکن روستا (تعداد ۴۸/۴ نفر) و ۰/۱ درصد غیرساکن (تعداد ۳۰۱ نفر) هستند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

شکل ۲. جایگاه محدوده مورد مطالعه در تقسیمات کشوری

یافته‌ها و بحث

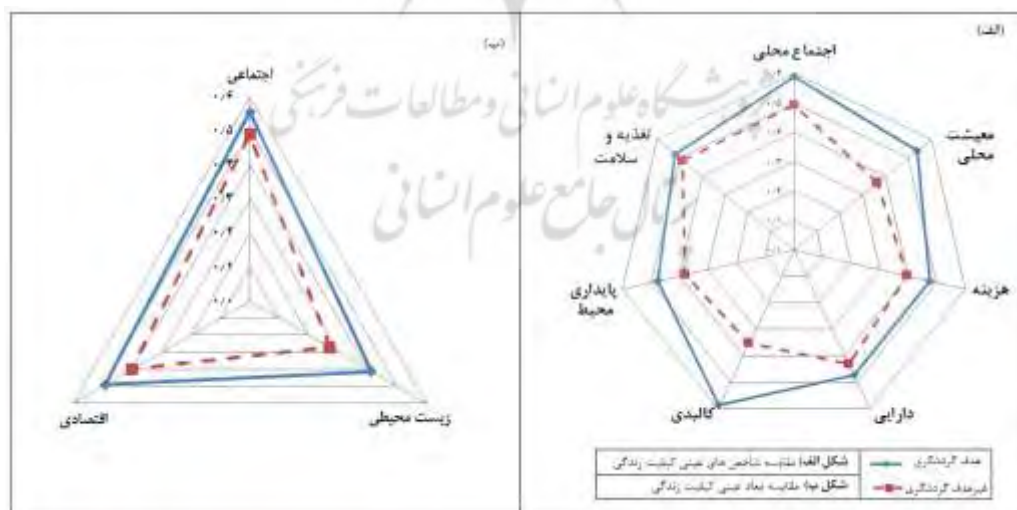
شاخص‌ها و زیرشاخص‌های مورد مطالعه با بهره‌گیری از مدل موريس مورد سنجش قرار گرفتند. هر یک از شاخص‌ها با توجه به ضرایب (D.I.) حاصل در سه دسته وضعیت نامناسب (بین ۰/۴ - ۰)، وضعیت نسبتاً مناسب (۰/۷ - ۰/۴۱) و وضعیت مناسب (۱ - ۰/۷۱) قرار گرفتند. با توجه به داده‌های ارائه شده در جدول ۲ در روستاهای هدف گردشگری تعداد ۱۲ زیرشاخص در وضعیت نامناسب، ۳۵ زیرشاخص در وضعیت نسبتاً مناسب و تنها ۸ زیرشاخص در وضعیت مناسب قرار گرفته‌اند. بررسی‌ها نشان داد در روستاهای غیرهدف گردشگری تعداد ۲۸ زیرشاخص در وضعیت نامناسب، تعداد ۲۴ زیرشاخص در وضعیت نسبتاً مناسب و تعداد ۳ زیرشاخص در وضعیت مناسب قرار دارند. نتایج حاصل از D.I نشان داد کیفیت زندگی عینی روستاهای هدف گردشگری با ضریب (۰/۴۹) در وضعیت نسبتاً مناسب و روستاهای غیرهدف گردشگری با ضریب (۰/۳۹) در وضعیت نامناسب قرار گرفته است.

جدول ۲. وضعیت شاخص‌های مورد مطالعه

رتبه	شاخص	گردشگری	غیرهدف گردشگری	اختلاف	رتبه	شاخص	گردشگری	غیرهدف گردشگری	اختلاف
۱	اجتماع محلی	۰/۵۹	۰/۴۹	۰/۰۹	۴/۵	کالبدی	۰/۵۹	۰/۴۹	۰/۰۹
۲۵	مشارکتی	۰/۵۶	۰/۳۸	۰/۱۸	۱۹/۵	تأسیسات زیربنایی	۰/۵۲	۰/۳۸	۰/۱۴
۲۱/۵	پایبندی به سنت‌ها	۰/۶۲	۰/۶۱	۰/۰۱	۵۳/۵	مسکن	۰/۴۷	۰/۶۱	۰/۱۴
۷	فراغتی	۰/۵۲	۰/۳۴	۰/۱۸	۱۷	حمل و نقل	۰/۱۲	۰/۳۴	۰/۲۲
۲/۵	تعامل	۰/۵۲	۰/۴۹	۰/۰۳	۴۹/۵	زیرساخت بهداشتی	۰/۷۱	۰/۴۹	۰/۲۲
۱۱	انسجام ساکنان	۰/۶۲	۰/۶۶	۰/۰۴	۴۹/۵	زیرساخت خدماتی	۰/۷	۰/۶۶	۰/۰۶
۱۰	امنیتی	۰/۵۸	۰/۷۱	۰/۱۳	۲۹	فرهنگی - امنیتی	۰/۷۲	۰/۷۱	۰/۰۱
۹	مهاجرت	۰/۶۷	۰/۴۳	۰/۲۴	۱۵	ورزشی	۰/۶۵	۰/۴۳	۰/۲۲
۱	تحصیلات	۰/۳۸	۰/۳۶	۰/۰۲	۴۳/۵	گردشگری	۰/۷۵	۰/۳۶	۰/۳۹
۲/۵	ساختار سنتی	۰/۸	۰/۲۸	۰/۵۲	۴/۵	آموزشی	۰/۵۲	۰/۲۸	۰/۲۴
۳۸/۵	امنیت جاده	۰/۶۲	۰/۶۸	۰/۰۶	۴۳/۵	بازاریابی و فروش	۰/۶۹	۰/۶۸	۰/۰۱
۷	معیشت محلی	۰/۵۴	۰/۳۷	۰/۱۷	۲	تغذیه و سلامت	۰/۵۲	۰/۳۷	۰/۱۵
۳۸/۵	درآمد زراعی	۰/۴۳	۰/۴۲	۰/۰۱	۵۳/۵	پروتئین	۰/۵۸	۰/۴۲	۰/۱۶
۳۸/۵	درآمد غیرزراعی	۰/۶۴	۰/۲۵	۰/۳۹	۶	غلات	۰/۵	۰/۲۵	۰/۳۵
۵۳/۵	فقر ساکنان	۰/۷۴	۰/۶۲	۰/۱۲	۳۱	نوشیدنی	۰/۵	۰/۶۲	۰/۱۲
۳۸/۵	اشتغال	۰/۳۸	۰/۲۱	۰/۱۷	۱۲	سبزیجات	۰/۵۵	۰/۲۱	۰/۳۴
۴۶	بدهی	۰/۵۱	۰/۳۲	۰/۱۹	۱۳/۵	لبنیات	۰/۴۶	۰/۳۲	۰/۱۴
۴۱/۵	دارایی	۰/۴۷	۰/۴۳	۰/۰۴	۶	چاشنی‌ها	۰/۶۳	۰/۴۳	۰/۲۰
۴۹/۵	کشاورزی و دامداری	۰/۳۳	۰/۲۲	۰/۱۱	۱۷	چربی‌ها	۰/۵	۰/۲۲	۰/۲۳
۴۶	تجهیزات ارتباطی	۰/۴۲	۰/۳۳	۰/۰۹	۲۷	دخانبات	۰/۵۲	۰/۳۳	۰/۱۹
۴۶	ادوات کشاورزی	۰/۲۳	۰/۱۹	۰/۰۴	۳۲/۵	غذاهای مدرن	۰/۵۷	۰/۱۹	۰/۳۸
۲۹	وسایل نقلیه	۰/۲۸	۰/۳	۰/۲۵	۴۹/۵	املاح	۰/۳۸	۰/۳	۰/۳۵
۴/۵	وسایل ضروری	۰/۷۸	۰/۷۱	۰/۰۷	۴/۵	هزینه	۰/۴۸	۰/۷۱	۰/۲۳
۱۷	وسایل آسایش	۰/۷۲	۰/۴۵	۰/۲۷	۱۳/۵	هزینه فراغتی	۰/۳۴	۰/۴۵	۰/۱۱
۳۲/۵	گرمایش و سرمایش	۰/۵۵	۰/۸۲	۰/۲۷	۱۹/۵	هزینه مسکن	۰/۴۴	۰/۸۲	۰/۳۸
۲۹	پایداری محیط	۰/۴۸	۰/۳۸	۰/۱۰	۳	هزینه ارتباطی	۰/۶۱	۰/۳۸	۰/۲۳
۵۳/۵	حفظ محیط	۰/۷۴	۰/۳۶	۰/۳۸	۸	هزینه کشت و کار	۰/۴۹	۰/۳۶	۰/۱۳
۲۶	منظر روستا	۰/۶۸	۰/۲۴	۰/۴۴	۴/۵	هزینه تحصیلات	۰/۳۹	۰/۲۴	۰/۱۵
۲۴	مخاطرات محیطی	۰/۳۴	۰/۴۹	۰/۱۵	۲۱/۵	هزینه شخصی	۰/۴۶	۰/۴۹	۰/۰۳
۳۵	تخریب محیط	۰/۳۵	۰/۴۹	۰/۱۴	۲۳	هزینه بیمه	۰/۶۱	۰/۴۹	۰/۱۲
۳۵	تمهیداتی	۰/۲۸	۰/۳۲	۰/۰۴	۳۵	بهداشتی - درمانی	۰/۴۵	۰/۳۲	۰/۱۳

* وضعیت نامناسب؛ ** وضعیت نسبتاً مناسب و *** وضعیت مناسب

نتایج حاصل از بعد عینی کیفیت زندگی دو گروه با استفاده از ضرایب اختلاف (C.V) بررسی شد. بر اساس نتایج در شاخص اجتماع محلی، زیرشاخص‌های پایبندی به سنت‌ها، تعامل، امنیت جاده، تحصیلات و انسجام ساکنان با ضرایب اختلاف کمتر از (۰/۰۴) دارای کم‌ترین و زیرشاخص‌های ساختار سنتی، مهاجرت، فراغت، مشارکتی و امنیتی به ترتیب با ضرایب اختلاف (۰/۴۸)، (۰/۲۲)، (۰/۲۱)، (۰/۲) و (۰/۱) دارای بیشترین میزان عدم تعادل می‌باشد. یافته‌های شاخص تغذیه و سلامت حاکی از آن است که در زیرشاخص‌های نوشیدنی، چربی‌ها، دخانیات، لبنیات، غذاهای مدرن و چاشنی‌ها دو گروه در وضعیتی مشابه هستند. اما ساکنان روستاهای هدف گردشگری به ترتیب از نظر زیرشاخص‌های املاح با ضریب اختلاف (۰/۱)، پروتئین، غلات و سبزیجات با ضرایب اختلاف (۰/۰۶) در وضعیت مناسب‌تری می‌باشند. نتایج حاصل از بعد عینی کیفیت زندگی اقتصادی نشان داد از لحاظ شاخص معیشت محلی در زیرشاخص درآمد زراعی کیفیت زندگی ساکنان دو گروه دارای وضعیت مشابهی است. لیکن در زیرشاخص‌های درآمد غیرزراعی، اشتغال، بدهی و فقر ساکنان روستاهای هدف گردشگری به ترتیب با ضرایب اختلاف (۰/۴۴)، (۰/۲۸)، (۰/۲۳) و (۰/۰۹) در وضعیت مناسب‌تری می‌باشند. از لحاظ شاخص دارایی و در زیرشاخص وسایل نقلیه دو منطقه در وضعیت مشابه می‌باشند. اما ساکنین روستاهای هدف گردشگری به ترتیب از نظر زیرشاخص‌های وسایل آسایش، کشاورزی و دامداری، تجهیزات ارتباطی، ادوات کشاورزی و وسایل ضروری زندگی با ضرایب اختلاف (۰/۲۳)، (۰/۲۱)، (۰/۱۱)، (۰/۰۸) و (۰/۰۵) در وضعیت مناسب‌تر اما از نظر زیرشاخص‌های سیستم سرمایه‌گذاری و گرمایش با ضریب اختلاف (۰/۲) در وضعیت نامناسب‌تر قرار دارند. بر اساس نتایج از لحاظ شاخص هزینه دو گروه از نظر زیرشاخص هزینه کشت و کار در وضعیت مشابه می‌باشند؛ اما از نظر زیرشاخص‌های هزینه فراغتی، هزینه شخصی، هزینه تحصیلات، هزینه ارتباطی، هزینه مسکن، هزینه بهداشتی - درمانی و هزینه بیمه به ترتیب با ضرایب اختلاف (۰/۲۱)، (۰/۱۵)، (۰/۱۲)، (۰/۱)، (۰/۰۸)، (۰/۰۷) و (۰/۷) روستاهای هدف گردشگری در وضعیت مناسب‌تری می‌باشند. مقایسه کیفیت زندگی عینی زیست محیطی دو گروه نشان داد در شاخص پایداری محیط ساکنان روستاهای هدف گردشگری به ترتیب از نظر زیرشاخص‌های منظر روستا و حفظ محیط با ضرایب اختلاف (۰/۴۸) و (۰/۳۴) در وضعیت مناسب‌تر اما از نظر زیرشاخص‌های مخاطرات محیطی، تخریب محیط و تمهیداتی به ترتیب با ضرایب اختلاف (۰/۱۸) و (۰/۱۷) و (۰/۰۷) در وضعیت نامناسب‌تر قرار دارند. در شاخص کالبدی، روستاهای هدف گردشگری به ترتیب از نظر زیرشاخص‌های گردشگری، بهداشتی - درمانی، آموزشی، ورزشی، فرهنگی - امنیتی، زیرساخت خدماتی، زیربنایی و بازاریابی و فروش به ترتیب با ضرایب اختلاف (۰/۶۴)، (۰/۶۳)، (۰/۶۳)، (۰/۳۳)، (۰/۳۲)، (۰/۲۹)، (۰/۱۳) و (۰/۰۶) دارای وضعیت مناسب‌تر و از نظر زیرشاخص - های زیرساخت حمل و نقل و مسکن به ترتیب با ضرایب اختلاف (۰/۴۳) و (۰/۱۸) دارای وضعیت نامناسب‌تری می‌باشند.

شکل ۳. مقایسه ابعاد و شاخص‌های عینی کیفیت زندگی در روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری

بررسی ضرایب توسعه‌یافتگی روستاهای هدف گردشگری شهرستان مرودشت نشان داد ساکنان از نظر تمامی شاخص‌های عینی کیفیت زندگی (شامل شاخص‌های اجتماع محلی و کالبدی با ضریب (۰/۵۹)، معیشت محلی، تغذیه و سلامت، پایداری

محیط، هزینه و دارایی به ترتیب با ضرایب (۰/۵۴)، (۰/۵۲)، (۰/۴۸) و (۰/۴۷) در وضعیت نسبتاً مناسب می‌باشند. اما ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری از نظر شاخص‌های اجتماع محلی و تغذیه و سلامت با ضرایب (۰/۴۹)، دارایی به ترتیب با ضریب (۰/۴۳) در وضعیت نسبتاً مناسب و از نظر شاخص‌های هزینه، پایداری محیط، معیشت محلی و کالبدی با ضرایب (۰/۴)، (۰/۳۸)، (۰/۳۶) و (۰/۳۵) در وضعیت نامناسب می‌باشند. همچنین بررسی ابعاد عینی کیفیت زندگی حاکی از آن بود که روستاهای هدف گردشگری از نظر تمامی ابعاد (اقتصادی با ضریب (۰/۴۹)، اجتماعی با ضریب (۰/۵۵) و زیست‌محیطی با ضریب (۰/۴۱) در وضعیت نسبتاً مناسب قرار دارند، لیکن ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری تنها از نظر بعد اجتماعی با ضریب (۰/۴۹) در وضعیت نسبتاً مناسب بوده اما از نظر ابعاد (اقتصادی با ضریب (۰/۴) و زیست‌محیطی با ضریب (۰/۲۷) در وضعیت نامناسب قرار دارند.

جدول ۳. مقایسه‌ی ضرایب توسعه‌یافتگی روستاهای هدف و غیرهدف شهرستان مرودشت

زیرشاخص	شاخص‌ها					ابعاد				
	اجتماع محلی	تغذیه و سلامت	پایداری محیط	کالبدی	دارایی	هزینه	معیشت محلی	اقتصادی	اجتماعی	زیست-محیطی
ضریب اختلاف	۰/۰۹	۰/۰۳	۰/۱۱	۰/۲۵	۰/۰۴	۰/۰۹	۰/۱۹	۰/۱	۰/۰۶	۰/۲۱

با مقایسه‌ی ضرایب اختلاف شاخص‌های عینی کیفیت زندگی در روستاهای هدف و غیرهدف شهرستان مرودشت می‌توان دریافت گردشگری بیشترین اثر را به ترتیب در شاخص‌های کالبدی، معیشت محلی، پایداری محیط، اجتماع محلی و هزینه و کم-ترین اثر را در شاخص‌های تغذیه و سلامت و دارایی داشته است. در مجموع گردشگری بیشترین اثر را در بعد زیست‌محیطی و کم-ترین اثر را به ترتیب در ابعاد اجتماعی و اقتصادی داشته است. جمع‌بندی یافته‌ها نشان داد روستاهای هدف گردشگری از نظر تمامی ابعاد عینی کیفیت زندگی به نسبت روستاهای غیرهدف در وضعیت مناسب‌تری قرار دارند.

نتیجه‌گیری

بررسی ابعاد کیفیت زندگی حاکی از آن بود که ساکنان روستاهای هدف گردشگری از نظر تمامی ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در وضعیت نسبتاً مناسب قرار گرفته‌اند. این در حالی است که ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری تنها به لحاظ بعد اجتماعی در وضعیت نسبتاً مناسب بوده و در سایر ابعاد در وضعیت نامناسب می‌باشند. همچنین یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که مؤلفه‌های توسعه‌یافتگی کیفیت زندگی به هفت شاخص قابل دسته‌بندی بوده که از این میان، بیشترین اثرات گردشگری به ترتیب در شاخص‌های کالبدی، معیشت محلی، پایداری محیط، هزینه و اجتماع محلی نمود یافته و کمترین آثار در شاخص‌های تغذیه و سلامت و دارایی قابل مشاهده است. ضمن اینکه تمامی اثرات در جهت مثبت بوده‌اند. نقش گردشگری در ارتقاء شاخص کالبدی با یافته‌های حاصل از مطالعات حیدری ساربان و همکاران (۱۳۹۶) که به اهمیت بهسازی و مقاوم‌سازی، بهبود راه‌های ارتباطی و معابر روستایی در روستاهای توریستی تاکید نموده‌اند و وزین و همکاران (۱۳۹۷) که به بهبود زیرساخت‌های روستایی و تقویت مسکن روستایی اشاره داشته‌اند، همسو می‌باشد. همچنین با یافته‌های حاصل از پژوهش اجزاء شکوهی و همکاران (۱۳۹۳) که اثر گردشگری بر شاخص کالبدی را کمتر از شاخص‌های دیگر عنوان نموده و قدیری معصوم و همکاران (۱۳۹۲) که به اثرات منفی گردشگری در کالبد روستا اشاره داشته‌اند، همسو نمی‌باشد. ساکنان روستاهای هدف گردشگری به دلیل حجم ورود گردشگران به منطقه به لحاظ کالبد روستا از شرایط رو به رشدی برخوردار می‌باشند، به گونه‌ای که طی سال‌های اخیر، ساکنان روستایی به مرمت و بازسازی منازل بومی خود با حفظ ساختار سنتی همت گماشته، همچنین در سطح روستا از سیستم گازرسانی، آبرسانی و فاضلاب برخوردار شده‌اند. این در حالی است که بدلیل شرایط توپوگرافی منطقه و کوهستانی بودن آن، سال‌ها طعم محرومیت را چشیده بودند. همچنین نقش گردشگری در شاخص معیشت محلی با یافته‌های حاصل از پژوهش طیب‌نیا و همکاران (۱۳۹۵) که به بهبود درآمد و اشتغال ساکنان در نتیجه‌ی گردشگری اشاره داشته‌اند و مطالعه بابا خازنده و لطفی (۱۳۹۱) که به وضعیت مطلوب‌تر شاخص درآمد غیرزراعی در روستاهای هدف گردشگری و کسب درآمد در نتیجه ورود گردشگر به منطقه اشاره داشته هم‌راستا بوده، همچنین با نتایج حاصل از تحقیقات ری و همکاران (۲۰۱۲)، برد و همکاران (۲۰۰۹)، و صیدیایی و رستمی (۱۳۹۱) که به ارتقاء شاخص معیشت محلی به‌واسطه‌ی گردشگری تأکید نموده‌اند، همسو می‌باشد. اما بهبود شاخص پایداری محیط با مطالعه‌ی رضوانی و همکاران (۱۳۹۱) هم‌راستا نمی‌باشد. نقش گردشگری در شاخص اجتماع محلی با یافته‌های پژوهش

محمدپور جابری (۱۳۹۳) که به زیرشاخص فراغتی در نتیجه گردشگری اشاره داشته، مطالعه دینیز و همکاران (۲۰۱۴) و اجزاءشکوهی و همکاران (۱۳۹۳) که به زیرشاخص ساختار سنتی اشاره نموده‌اند و عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۲) که به زیرشاخص مشارکتی به واسطه گردشگری اشاره داشته‌اند، همسو می‌باشد. در این راستا حضور و مشارکت ساکنان در اجتماعات روستایی حائز اهمیت بوده که جلوه‌های فراوانی از آن به صورت برگزاری جشنواره گردشگری انار و معرفی توانمندی‌ها در زمینه‌ی صنایع تبدیلی و تکمیلی، صنایع دستی و محصولات باغی، برگزاری مراسم رب انارگیری بصورت سنتی، گردو تکانی، آیین سنتی شیرپزان، تشکیل هیأت امنای مراقبت از قنات‌ها و جمع‌آوری و مبارزه بیولوژیک با کرم گلوگاه در قالب فعالیت‌های جمعی مشهود می‌باشد. با توجه به نتایج می‌توان ادعان نمود فعالیت‌های گردشگری در بسیاری از ابعاد اثرات مثبت خود را بر کیفیت زندگی ساکنان روستاهای هدف گردشگری نمایان ساخته‌اند، لذا جهت بهره‌گیری از پتانسیل‌های گردشگری و ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان این نواحی توجه بیشتر به ابعادی که از گردشگری کمتر تأثیر پذیرفته‌اند، ضروری می‌باشد. در این راستا مطابق با نتایج، فعالیت‌های گردشگری تأثیر اندکی بر درایی‌های ساکنان روستاهای هدف گردشگری داشته است. لذا گسترش بازارچه‌های محلی، تقویت همکاری منابع مالی و اعتباری بانک‌ها و صندوق‌های قرض‌الحسنه، احیای کارگاه‌های صنایع دستی و برگزاری هر چه بیشتر نمایشگاه‌ها و رویدادهای فرهنگی جهت بهره‌گیری از مزیت‌های گردشگری پیشنهاد می‌شود. همچنین جهت کاهش هزینه‌ها در روستاهای هدف گردشگری، در نظر گرفتن برنامه‌ها و اقداماتی در راستای کاهش هزینه‌ها به واسطه‌ی تخفیفات مالیاتی برای مردم بومی و ارائه‌ی وام‌های کم بهره جهت نوسازی و تعمیر منازل بومی پیشنهاد می‌شود. همچنین با در نظر گرفتن اثرات مثبت گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان روستاهای هدف گردشگری، می‌توان توجه ویژه‌ای به جاذبه‌های طبیعی و تاریخی روستاهای غیرهدف گردشگری در جهت ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان این نواحی مبذول داشت. چرا که این روستاها تنها به لحاظ شاخص اجتماعی در وضعیت نسبتاً مناسب قرار داشته و به لحاظ بهبود در وضعیت دیگر شاخص‌ها نیاز به برنامه‌ریزی و بهره‌گیری از جاذبه‌های این نواحی (مانند طبیعت زیبای چشمه حوض در روستای اشجرد و چشمه کردان روستای گله‌زن) جهت جذب گردشگر و ارتقای کیفیت زندگی دارند.

تقدیر و تشکر

این پژوهش مستخرج از رساله دکتری رشته توسعه کشاورزی بوده که در دانشگاه یاسوج از آن دفاع شده است.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ آهار، حسن؛ طهماسبی، فرخ؛ منوچهری میان‌دوآب، ایوب و شهناز، علی‌اکبر. (۱۳۹۳). تحلیل کیفیت زندگی در دو بافت قدیم و جدید شهر مراغه با بهره‌گیری از مدل‌های آنتروپی و الکترو. *آمایش محیط*، ۷(۲۶)، ۱-۱۸.
- اجزاءشکوهی، محمد؛ بوذرجمه‌پوری، خدیجه؛ ایستگلدی، مصطفی و مودودی، مهدی. (۱۳۹۳). بررسی اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی جامعه‌ی میزبان نمونه‌ی مطالعاتی: شهر بندر ترکمن. *فضای جغرافیایی*، ۱۴(۴۷)، ۱۰۱-۱۲۵.
- احدنژاد، محسن و نجفی، سعید. (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی تفاوت‌های کیفیت زندگی در محلات برنامه‌ریزی‌شده و سکونتگاه‌های غیررسمی شهری (نمونه موردی: محلات کارمندان و اسلام‌آباد شهر زنجان). *نشریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۰(۵۷)، ۲۳-۴۷.
- اکبری‌ان رونی‌زی، سعیدرضا و شیخ‌بیگلر، رعنا. (۱۳۹۴). سنجش کیفیت محیط روستاهای گردشگری مطالعه موردی: بخش آسارا- شهرستان کرج. *پژوهش‌های روستایی*، ۲(۲۶)، ۴۳۳-۴۵۷.
- باباخانزاده، ادریس و لطفی، صدیقه. (۱۳۹۱). ارزیابی اثرات گردشگری بر روستای قوری قلعه. *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۷(۲۰)، ۸۱-۱۱۶.
- بامری، زبیده؛ پایدار، ابوذر و طولابی‌نژاد، مهرشاد. (۱۳۹۸). احیای معیشت پایدار روستاهای سنتی از طریق توسعه گردشگری (موردشناسی: دهستان ناهوک، شهرستان سراوان). *جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای*، ۹(۳۲)، ۵۹-۷۸.
- بندراباد، علیرضا و احمدی‌نژاد، فرشته. (۱۳۹۳). ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی با تأکید بر اصول شهر زیست‌پذیر در منطقه ۲۲ تهران. *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۵(۱۶)، ۵۵-۷۴.
- پورطاهری، مهدی؛ رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و فتاحی، احداالله. (۱۳۹۰). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان خاوه شمالی، استان لرستان). *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۲(۲)، ۳۱-۱۳.

- جلالی، محبوبه؛ گندمکار، امیر و فردوسی، سجاد. (۱۳۹۵). واکاوی و تبیین اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی، مطالعه‌ی موردی: شهر بابک- کرمان. *آمایش جغرافیایی فضا*، ۶(۲۰)، ۱۷۴-۱۶۱.
- حسینی، سید هادی و باقریان، خدیجه. (۱۳۹۳). تحلیلی بر مؤلفه‌های سازنده کیفیت زندگی در شهر نوشهر. *آمایش محیط*، ۷(۲۷)، ۵۵-۷۸.
- حیدری ساربان، وکیل؛ نیرومند شیشوان، صغرا؛ مجنون توتخانه، علی و نقابی، محبوبه. (۱۳۹۶). بررسی و ارزیابی نقش اجرای طرح هادی در توسعه‌ی گردشگری روستاهای توریستی مطالعه‌ی موردی: روستای توریستی صور در شهرستان بناب. *تشریح جغرافیا و توسعه*، ۱۵(۴۶)، ۷۹-۱۰۰.
- خواججه‌شاهکوهی، علیرضا و مینایی، فهیمه. (۱۳۹۳). بررسی تطبیقی کیفیت زندگی در شهرهای گردشگری و غیرگردشگری شاندیز و چناران. *برنامه‌ریزی و توسعه‌ی گردشگری*، ۳(۱۰)، ۶۴-۴۹.
- خراسانی، محمدمین؛ رضوانی، محمدرضا؛ مطیعی لنگرودی، سیدحسین و رفیعیان، مجتبی. (۱۳۹۱). سنجش و ارزیابی زیست‌پذیری روستاهای پیرامون شهری (مطالعه موردی: شهرستان ورامین). *پژوهش‌های روستایی*، ۳(۱۲)، ۸۵-۱۱۰.
- دانایی، علی؛ شریعت پناهی، مجید ولی و مهدوی، مسعود. (۱۳۹۶). تحلیل نقش شاخص‌های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی) کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان بهمنی گرمسیری، شهرستان بهمنی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد). *جغرافیایی سرزمین*، ۱۴(۵۳)، ۷۱-۹۲.
- دربان آستانه، علیرضا؛ حجت شمایی، سیروس و طهماسی، بهمن. (۱۳۹۸). سنجش پایداری شاخص‌های توسعه اقتصادی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان رودبار). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۴(۳)، ۷۵۷-۷۷۱.
- رجائی، سید عباس؛ عباسی فلاح، وحید و نجفی، اسماعیل. (۱۳۹۸). ارزیابی تطبیقی شاخص‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر ورامین. *آمایش محیط*، ۱۲(۴۶)، ۱۴۹-۱۷۶.
- رضوانی، محمدرضا؛ بدری، سیدعلی؛ سپهوند، فرخنده و اکبریان‌رونیزی، سعیدرضا. (۱۳۹۱). گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی (مطالعه موردی: بخش رودبار قصران، شهرستان شمیرانات). *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، ۴(۱۳)، ۲۳-۴۰.
- سجاسی قیداری، حمدالله. (۱۳۹۵). تحلیل تأثیرات پرداخت بارانه‌های نقدی بر بهبود کیفیت زندگی خانوارهای روستایی (مطالعه‌ی موردی: روستاهای دهستان شیرینگ). *مجلس و راهبرد*، ۲۳(۸۵)، ۱۴۱-۱۰۷.
- سلیمانی، علیرضا؛ مجنون توتخانه، علی و آفتاب، احمد. (۱۳۹۷). بررسی نقش توسعه گردشگری روستایی بر ارتقای شاخص‌های رفاه اجتماعی (مطالعه موردی: روستاهای گردشگری استان آذربایجان شرقی). *پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۷(۲)، ۴۰-۲۵.
- شاه‌حسینی، پروانه و توکلی، هانیه. (۱۳۹۲). تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری مورد: محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران. *آمایش محیط*، ۷(۲۴)، ۱۴۴-۱۲۷.
- شاهرخی‌ساردو، صالح؛ نوری‌پور، مهدی و پدرام، پیمان. (۱۳۹۴). ارزیابی کیفیت زندگی مناطق روستایی با استفاده از تاکسونومی عددی (مورد مطالعه: دهستان اسفندقه، شهرستان جیرفت). *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۱(۲)، ۴۷-۳۱.
- شکور، علی؛ شمس‌الدینی، علی؛ زارع، اعظم و کریمی، فضل‌الله. (۱۳۹۲). تحلیلی بر درجه توسعه‌یافتگی نواحی روستایی شهرستان مرودشت با استفاده از مدل موریس و ضریب اختلاف. *پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۲(۲)، ۷۴-۴۹.
- شیخ‌زاده، ابراهیم. (۱۳۹۴). مدل‌سازی عوامل مؤثر در بهبود کیفیت زندگی با تأکید بر تأثیرات توسعه‌ی صنعت گردشگری (مطالعه موردی: شهر تهران). *توسعه‌ی اجتماعی ایران*، ۱(۱)، ۶۵-۵۱.
- صالح پور، شمسی؛ ریاحی، وحید؛ عزیزی، اصغر و فتحی‌زاده، فرح. (۱۳۹۸). قابلیت سنجی توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعه: بخش تخت سلیمان تکاب). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱(۱)، ۱۲۷-۱۱۱.
- صفری الموتی، پروانه و شمس، علی. (۱۳۹۸). تحلیل پیامدهای گردشگری روستایی در منطقه رودبار الموت استان قزوین: مطالعه موردی روستای آوان. *روستا و توسعه*، ۲۲(۴)، ۲۵-۴۹.
- صیدایی، سیداسکندر و رستمی، شهین. (۱۳۹۱). سنجش تأثیرات اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی توسعه گردشگری (نمونه موردی شهر کرمانشاه). *برنامه‌ریزی فضایی*، ۲(۳)، ۹۵-۱۱۰.
- طیب‌نیا، سید هادی؛ محمدی، سعدی و منوچهری، سوران. (۱۳۹۵). تحلیل تأثیرات گردشگری بر کیفیت زندگی روستاییان مطالعه‌ی موردی: بخش اورامان شهرستان سروآباد). *پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۱(۱)، ۱۶۳-۱۷۹.
- عبدالله‌زاده، غلامحسین؛ شریف‌زاده، ابوالقاسم و عربیون، ابوالقاسم. (۱۳۹۲). بررسی پیامدهای گسترش گردشگری در نواحی روستایی: مطالعه موردی روستای زیارت در استان گلستان. *جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، ۲۴(۴)، ۱۵-۳۲.
- علی‌بیگی، جواد و قاسمی، یارمحمد. (۱۳۹۴). تأثیر گردشگری مذهبی بر کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: روستای بردی؛ شهرستان دهلران). *مطالعات اجتماعی گردشگری*، ۳(۶)، ۱۱۶-۸۷.

- علی‌زاده، جابر؛ برقی، حمید؛ رحیمی، حمزه و افشاری‌پور، علی. (۱۳۹۲). سنجش و ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی با استفاده از تکنیک روش تشابه به گزینه‌ی ایده‌آل فازی مطالعه‌ی موردی: دهستان میانه- استان فارس. *پژوهش‌های روستایی*، ۴(۳)، ۶۴۰-۶۱۵.
- علی‌یاری، ویدا و شریف‌زاده، مریم. (۱۳۹۶). سنجش نابرابری خدمات در روستاهای هدف گردشگری شهرستان فیروزآباد. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ششم*: ۴۴-۲۳.
- علی‌یاری، ویدا؛ شریف‌زاده، مریم و احمدوند، مصطفی. (۱۳۹۸). ارزیابی اثرات گردشگری بر نواحی روستایی هدف گردشگری بخش مرکزی شهرستان فیروزآباد با استفاده از مدل تحلیل عاملی. *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۴(۴۵)، ۲۲۱-۲۴۷.
- عناستانی، علی‌اکبر و محمودی، حمیده. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر گردشگری مذهبی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان (مطالعه موردی: حوزه نفوذ گردشگاهی شهر مشهد). *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۵(۱۸)، ۹۷-۱۱۸.
- فاریابی، مینا؛ احمدوند، مصطفی و کرمی، آیت‌اله. (۱۳۹۶). اهمیت سنجی شاخص‌های سنجش توسعه‌یافتگی کشاورزی: یک مطالعه تجربی در جنوب کرمان. *پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، ۱۰(۲)، ۳۴-۲۱.
- فراهانی، حسین؛ عینالی، جمشید و مرادی، معصومه. (۱۳۹۸). اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی روستاییان مورد: روستای گازرخان در شهرستان قزوین. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱(۲)، ۴۲-۲۳.
- قدمی، مصطفی؛ علیقلی‌زاده فیروزجایی، ناصر و رمضان‌زاده لسبویی، مهدی. (۱۳۸۹). بررسی نقش گردشگری در تغییرات کیفیت زندگی مقصد (نمونه مورد مطالعه: هستان کلارآباد، شهرستان تنکابن، مازندران). *مطالعات اجتماعی ایران*، ۴(۳)، ۱۱۳-۱۰۱.
- قدیری معصوم، مجتبی؛ مطیعی لنگرودی، سید حسن و مهرپویا، حسن. (۱۳۹۲). تبیین اثرات کالبدی گردشگری بر نواحی روستایی (مورد پژوهش: دهستان بیرون‌بشم - بخش کلاردشت). *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۲(۵)، ۳۳-۴۹.
- قدیری معصوم، مجتبی؛ قراگزلو، هادی؛ احمدی، سجادی و لرستانی، اکبر. (۱۳۹۳). تحلیل فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: دهستان بلوران، استان لرستان). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۹(۲۸)، ۱۶-۱.
- قنبری، ابوالفضل و آدمی، معصومه. (۱۳۹۷). نقش گردشگری در تغییرات زندگی ساکنان مقصد (نمونه‌ی مورد مطالعه: شهر تبریز). *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۱(۲۸)، ۱۶۹-۱۹۰.
- کرکه‌آبادی، زینب. (۱۳۹۵). مقایسه‌ی تطبیقی کیفیت زندگی شهری بر اساس شاخص‌های زیست‌محیطی (مطالعه‌ی موردی: بافت قدیم و بافت جدید شهر سمنان). *جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)*، ۱(۱۷)، ۳۳-۴۸.
- محمدپورجباری، مرتضی. (۱۳۹۳). تحلیل نقش گردشگری بر کیفیت زندگی شهروندان با تأکید بر شاخص‌های ذهنی، مورد مطالعه: شهر قسم (شهرستان شمیرانات). *گردشگری شهری*، ۱(۱)، ۴۵-۳۵.
- محمدی، جمال؛ حسینی‌خواه، حسین و محمدی‌دوست، سلیمان. (۱۳۹۵). سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی در نواحی شهری با استفاده از تکنیک روش تشابه به گزینه ایده‌آل فازی (مطالعه موردی: شهر دوکندران). *آمایش محیط*، ۹(۳۵)، ۱-۲۲.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سرشماری عمومی نفوس و مسکن. <http://www.amar.org.ir>.
- موحدی، رضا؛ امیری، فاطمه و تاجوک، زهرا. (۱۳۹۸). تحلیل اثرات گردشگری روستایی در بهبود رفاه اجتماعی روستاییان: مطالعه موردی روستای برفچین شهرستان همدان. *روستا و توسعه*، ۲۲(۳)، ۴۵-۶۸.
- میردامادی، سید مهدی و برزویی، حمید. (۱۳۹۳). نقش توریسم در بهبود وضعیت اقتصادی روستاهای شهرستان تالش (مطالعه موردی: روستای شیرآباد). *پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*، ۶(۳)، ۷-۱۷.
- میرلطفی، محمود رضا و ملانوروزی، معصومه. (۱۳۹۳). تحلیل تأثیرات شهرک صنعتی خیام نیشابور بر کیفیت عینی زندگی روستاییان (مطالعه موردی: روستاهای بخش زبرخان). *دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، فضای جغرافیایی*، ۱۴(۴۶)، ۲۵۹-۲۳۵.
- نعمتی، مرتضی؛ طهماسبی، سیامک و قرقانی، معصومه. (۱۳۹۵). سنجش میزان توسعه‌یافتگی و عوامل مؤثر بر آن در نواحی روستایی استان فارس با استفاده از تحلیل عاملی و ضریب ناموزون موریس. *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۶(۲۳)، ۴۵-۵۸.
- نقدی، اسداله و بابایی، حیدر. (۱۳۹۴). مروری بر شاخص‌ها و مؤلفه‌های کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه شهر همدان). *مطالعات مدیریت شهری*، ۷(۲۳)، ۲-۱۴.
- ودایع‌خیری، رقیه و رضائی، میثم. (۱۳۹۵). عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی شهروندان با نقش میانجیگری عدالت اجتماعی (مورد پژوهشی: شهر فردوسیه شهرستان شهریار). *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۶(۲۴)، ۲۴۴-۲۳۱.
- وزین، نرگس؛ برقی، حمید و طباطبایی، سید محمد. (۱۳۹۷). ارزیابی اثرات توسعه گردشگری بیابانی بر جوامع روستایی، مطالعه موردی: روستاهای بخش‌های جرقویه علیا و بن‌رود شهرستان اصفهان. *فصلنامه جغرافیایی سرزمین*، ۱۵(۵۷)، ۱۲۱-۱۰۵.
- Abdul Mohit, M. (2013). Objective analysis of variation in the regional quality of life in Malaysia and its policy Implications. *Social and Behavioral Sciences*, 101, 454 – 464.
- Ana-Maria, V. (2015). Satisfaction of participants in physical activity programs as an m indicator of quality of life. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 180, 1434 – 1438.

- Aref, F. (2011). The effects of tourism on quality of life: A case study of Shiraz, Iran. *Life Science Journal*, 8(2), 26-30.
- Byrd, E.T., Bosley, H.E. and Dronbergr, M.G. (2009). Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural Eastern North Carolina. *Tourism Management*, 30(5), 693- 703.
- Carneiro, M.J., Eusébio, C. (2015). Host-tourist interaction and impact of tourism on residents' quality of life. *Tourism & Management Studies*, 11(1), 25-34.
- Carneiro, M.J., Eusébio, C, Calderia, A. (2017). The influence of social contact in residents' perceptions of the tourism impact on their quality of life: A structural equation model. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 19(1), 1-30.
- Crotts, J.C., Holland, S.M. (1993). Objective indicators of the impact of rural tourism development in the state of Florida. objective indicators of the impact of rural tourism development in the state of Florida. *Sustainable Tourism*, 1(2), 112-120.
- D'Agostini, Luiz.R., Fantini, Alfredo.C. (2008). Quality of life and quality of living conditions in rural areas: distinctively perceived and quantitatively distinguished. *Social Indicators Research*, 89(3), 487-499.
- Diniz, S.R., Falleiro, S.P. and de Barros, M.M. (2014). Local residents' perception of the psycho-social and economic impact of tourism in Goa. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4(11). 1-7.
- Haq , R., Zia, U. (2013). Multidimensional wellbeing: An index of quality of life in a developing economy. *Social Indicators Research*, 114, 997-1012.
- Huttasin, N. (2008) Perceived social impacts of tourism by residents in the OTOP tourism village, Thailand. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 13(2), 175-191.
- Kroll, Ch., Delhey, J. (2013). A happy nation? Opportunities and challenges of using subjective indicators in policymaking. *Social Indicator Research*, 114, 13-28.
- Lee, Yung-Jaan. (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment*, 43, 1205-1215.
- Liao, P.Sh. (2009). Parallels between objective indicators and subjective perceptions of quality of life: A study of metropolitan. *Social Indicators Research*, 91, 99-114.
- Meng, F., Li, X. and Uysal, M. (2010). Tourism development and regional quality of life: The case of China. *Journal of China Tourism Research*, 6(2), 164-182.
- Moons, Ph., Budts, W., De Geest, S. (2006). Critique on the conceptualisation of quality of life: A review and evaluation of different conceptual approaches. *Nursing Studies*, 43, 891-901.
- Ray, N., D. Kumar Das, P. Pratim Sengupta. And S. Ghosh. (2012). Rural tourism and its impact on socio- economic condition: Evidence from west Bengal, India. *Global Journal of Business Research*, 6(2), 11-22.
- Sewo Sampaio, P.Y.S., Ot. E.I., Carvalho Sampaio, R.A. (2013). The association of activity and participation with quality of life between Japanese older adults living in rural and urban areas. *Clinical Gerontology & Geriatrics*, 4, 51-56.
- Tian, Y., Liu, Y., Liu, X., Kong, X., Liu, G. (2017). Restructuring rural settlements based on subjective well-being (SWB): A case study in Hubei province, central China. *Land Use Policy*, 63, 255-265.
- Ulengin, Burc, Ulengin, Fusun, uven, Umit (2001). A multidimensional approach to urban quality of life: The case of Istanbul. *Operational Research*, 130, 361-374.
- Urtasun, A., Gutie´rrez, I. (2006). Tourism agglomeration and its impact on social welfare: An empirical approach to the Spanish case. *Tourism Management*. 27, 901-912.
- Uysal, Muzaffer, Sirgy, M.Joseph, Woo, Eunju. and Kim, Hyelin.Lina. (2015). Quality of life (QOL) and well-being research in tourism. *Tourism Management*, 53, 244-261.
- Woo, E., Uysal, M., Sirgy, M.J. (2016). Tourism impact and stakeholders' quality of life. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 201, Month, 1-27.

How to cite this article:

Karami, A., & Aliyari, N. (2022). Investigating objective quality of life in the historical-cultural tourism target villages in Marvdasht County. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 17(3), 709-722.

ارجا به این مقاله:

کرمی، آیتاله و علی‌یاری، ندا. (۱۴۰۱). ارزیابی شاخص‌های عینی کیفیت زندگی در روستاهای هدف گردشگری تاریخی- فرهنگی شهرستان مرودشت. *فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۷ (۳)، ۷۰۹-۷۲۲.